

fremdlingvo. Aliflanke, se iu helplingvo jam estos en la uzo, oni povus zorgi pri tio, ke ĝi ne disdialektiĝu kiel la latina, sed restu daŭre flegata de la tuta lingvokomunumo.

En la sekva ĉapitro prezentas Jespersen historion de la plej sukcesintaj helplingvoj, por montri, kiom da laboro jam estas farita ĉikampe. Superrigarde estas priskribata unue la historio de Volapük, Esperanto, Idiom Neutral, Delegitaro kaj Ido. Piednote estas reproduktita letero de fama oksforda fonetikisto Henry Sweet, kiu diras, ke aposteriora vortprovizo kun apriora gramatiko estas bona solvo, kiun elektis kaj Esperanto kaj Idiom Neutral. Esperanton ne eblas reformi, ĉar „ĝi disfalus en pecojn”. Pli taŭgan internacian bazon ŝajnas havi la latineca Idiom Neutral, sed ankaŭ ĝi bezonus modifojn laŭ praktikaj kaj logikaj principoj. Sweet nomas kelkajn tiajn modifojn, ekzemple en sintakso, kaj finas sian leteron per vortoj „tiel mi agus, se mi sub minaco de mortpuno devus ellabori novan lingvon en ses monatoj”. En la sama ĉapitro Jespersen pli detale priskribas la rilatojn inter esperantistaro kaj la Delegitaro, dirante, ke ĉe apero de Ido „neniu el ni tiam povis antaŭsenti, ke sub tiu pseŭdonomo kaŝiĝas Louis de Beaufront, unu el la gvidaj francaj esperantistoj”, kion li cetere ripetis en sia biografio dek jarojn poste, nesciante ankoraŭ pri la aŭtoreco de Couturat. Mallonge estas menciataj kelkaj post-Idaj projektoj kaj reformoj, ekzemple tiuj de René de Saussure, kiujn, kiel Jespersen diras, „oni facile povus vidi kiel karikaturojn de Esperanto, se ilia aŭtoro ne estus uzinta ĉiun okazon por profunde estimi la geniecon de Zamenhof”. Sekvas informoj pri Occidental kaj pri IALA, kiu tiam staris je la komenco de sia laboro.

Kiel konkludo el la du enkondukaj ĉapitroj prezentiĝas jenaj tezoj:

1. Konstruita helplingvo estas bezonata kaj daŭre aperas novaj proponoj
2. Tiaj lingvoj povas portempe funkcii, sed se ili plibonigeblas, oni faru tion
3. Konsiderindan uzon povas havi nur lingvosistemoj, kiuj uzeblas por diversaj celoj
4. Kritikataj estas tiuj proponoj, kiuj pli ol necese distanciĝas de naturaj internaciismoj, kaj kies gramatiko estas aŭ komplika, aŭ nekapabla sufiĉe nuanci: ju malpli arbitraj estas la formoj, des pli ili stabiliĝas.
5. La plej novaj internacilingvaj proponoj estas tre parencaj kaj similaj, tial oni eble povas trovi ilian (mezuman) prototipon.

Ĝuste tiun ĉi prototipan sistemon Jespersen proponas sub la mallongigo *Novial* (= NOV International Auxiliari Lingue). Li substrekas, ke li havas konojn de pluraj naciaj kaj artefaritaj lingvoj, la elekton de unuopaj elementoj kaj decidojn en konstruo de sia propra propono li daŭre klarigas, klopodante labori „plej eble science, t.e. objekte”, kio tamen apenaŭ eblas sen personaj preferoj. Ĉiuj proponeroj de alfabeto, gramatiko kaj vortkreado tial estas larĝe enkondukataj kun komentoj pri multaj alilingvaj ekzemploj, por ke la legantoj komprenu kaj ĝeneralan situacion, kaj la kialojn de aŭtoraj decidoj. Tiu ĉi unua versio el 1928 ricevis poste nomon „Fonetik Novial”.

*Vokaloj* estas nur kvin bazaj *a, e, i, o, u* kun strikte fonetika prononco [a, e, i, o, u], regule estas prononcataj ankaŭ *konsonantaj* paroj *b-p, d-t, g-k, v-f* (voĉaj – senvoĉaj), senproblemaj estas nazaloj *m, n*, lateraloj *l, r* („klare” prononcata, „rulata”), *h* (voĉa), *s* (senvoĉa) *x* (aŭ [ks] aŭ [gz] laŭ la fonetika ĉirkaŭaĵo), *q* kombiniĝas kun *u*, do *qu* [kv]. Por *y* ne estas praktika bezono, ĝi povas funkcii kiel [j] en vortoj kiel *yacht, yerba, yak*, dum *j* povas esti ankaŭ prononcata [j/ĝ] en vortoj kiel *journal, imaje*. La originala alfabeto ne enhavas *c* kaj *z*, ĉar ilia prononco varias en eŭropaj lingvoj (*c* povas esti [c], [s], [k], [ĉ]; *z* povas esti [z], [dz], [s].) *C* kaj *z* do troviĝas nur en propraj nomoj kaj en kemia